Redaktør: Terje Knudsen Redaksjon: Karin E. Arnesen og Tor Kubberud

Historiebrev

No.5/2022 Enerhaugen, Grønland og Tøyen historielag Oktober 2022

Redaksjonens kommentar:

Enda et Historiebrev er klart. Vi har forsøkt å variere stoffet—både i lengde og i innhold, slik at Historiebrevet skal få litt mer karakter av nyhetsbrev for medlemmene. Vi håper at medlemsmassen—i øyeblikket på ca. 140 medlemmer vil bidra med ris og ros til Historiebrevet. NB! Vi tar inderlig gjerne imot bidrag fra dere! Vi ser fram mot en travel høst i historielaget og håper så mange medlemmer vil delta i aktivitetene som er listet nedenfor.

Hva skjer i historielaget framover?

- 19/10 Idrettshistoriegruppa samles på Asylet.
- 25/10 Medlemsmøte og besøk på Brannmuseet.
- 16/11 Idrettshistoriegruppa
- 22/11 Medlemsmøte og foredrag på Jødisk museum.

Følg med i kalenderen på historielagets hjemmesider under overskriften AKTIVITETER/KALENDER.

Nytt blått skilt i EGT-området!

Historielaget har arbeidet i lengre tid for å få etablert et Blått skilt fra Oslo Byes Vel ved Olympen restaurant. For en stund siden fikk vi godkjent skiltet fra Oslo Byes Vel og deretter også fra gårdeier. Det som gjensto var å skaffe finansiering til et slikt skilt. EGT historielag bevilget i 2021 kr 5.000,- som del-finansiering. Resten av beløpet har det vært mer krevende å få til. Selve bygningen som Olympen er en del av har skiftet eier. Restauranten har skiftet drivere tre ganger. De som nå har tatt over driften av restauranten er firmaet «Flott gjort». De driver en rekke utesteder som; Becco, Aku Aku, Mangelsgården, Vin Vin, Rent Mel, Carls, Eventyret, Trekanten og Bakkekroen. «Flott gjort» har nå bekreftet at de finansierer resten av beløpet for å få realistert Blått skilt! Når det skjer vil tiden vise, og vi gleder oss!

Olympen restaurant.

Foto: Hansen.

Midt i medlemsmassen – intervju med Svein Stabekk

Av: Terje Knudsen

Jeg har hatt en idé som ny redaktør for Historiebrev å presentere i Historiebrevene framover ett medlem av vårt historielag. Først ut er Svein Stabekk som tilfeldigvis er nabo av meg og egenhendig rekruttert av undertegnede.

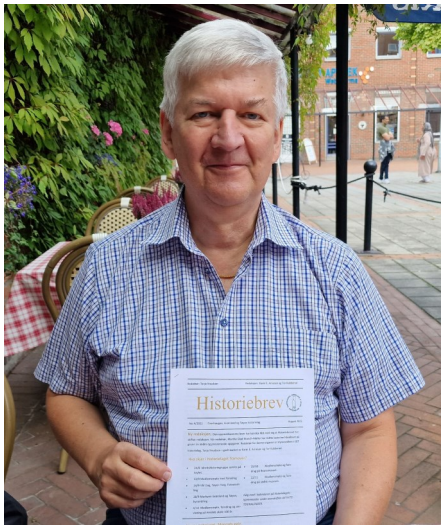

EGT historielag medlem. Foto: Terje Knudsen

Dersom man analyserer medlemsmassen så består den av relativt få som bor i området nå, ganske mange har bodd innen EGT-området og atter andre har hatt tilhørighet gjennom familie, arbeid osv. Så, hvorfor være så interessert i vår del av lokalhistorien at han melder seg inn og betaler medlemsavgiften med glede… Svein er opprinnelig fra Kalbakken, og flyttet med sine foreldre inn i nye OBOS blokker midt på 50-tallet. Hans tilhørighet til EGT området følger av at han hadde en onkel som arbeidet hos pølsemaker Jens A. Andersen i Tøyengata 2.

Tøyengata 2. Jens A. Andersen Kjøtt, flesk pølsevarer. Foto Ruth Raabe 1935, Oslo Museum.

Sveins minner er fra tidlig oppvekst, og når han tenker på besøkene hos pølsemakeren så kjenner han lukten av de eksotiske krydderne som gikk med i pølsene. Svein ble med sin mor på disse besøkene hos onkelen. De kjøpte kjøttvarer til gunstig pris både til hverdag og til jul. Det hendte også at Svein ble plassert hos onkelen i pølsemakeriet når moren skulle stelle håret hos frisøren litt lenger oppe i Tøyengata. Jens A. Andersen hadde utsalg ut mot Grønland, og damene i butikken syntes det var stas å få besøk av en lite kar som fikk full frihet til å løpe rundt i butikken.

Svein Stabekk syntes som liten gutt at det var skummelt å se krokene på Slaktehuset på Grønland. De hang tomme og truende på utsiden husker han. Svein meldte seg inn i EGT historielag for å ta opp kontakten med barndommens bydeler. I dag ligger det en hyggelig tyrkisk restaurant i lokalene til Jens A. Andersen – La Villa. Han og jeg har en avtale om å ta lunsj der ved første høve for å gjenopplève slakterbutikken på Grønland.

interiør i Jens A. Andersen produksjonslokale: Foto: Leif Ørnelund. Digitalt museum.

Enerhaugen - før og nå. Del 1.

Del 2 i neste Historiebrev.

Av: Tor Kubberud

Enerhaugkleiva opp fra «kjerka» Foto: Arbeiderbevegelsens arkiv og bib.

Den lille høyden lå godt synlig i landskapet. Der lå det noen små hytter og skur. Etter en stund ble hyttene erstattet med lave trehus og tilhørende hager. Gater ble anlagt, noen gikk fra nord til sør, andre fra vest til øst. Bosettingen økte og etterhvert ble knausen en forstad til den nærliggende by. Tiårene gikk og byens krav om bygningsmessig art og sunnhetsmessig kvalitet krevde sitt. Nå er de trivelige trehusene borte og området er blitt totalt forandret med sine nye moderne blokker og høyhus.

Russebil på Enerhaugen. Foto: Sigurd Johansen 1959.

Litt historie.

Enerhaugen er et høydedrag nord for Grønland og sørøst for Tøyen. Navnet kommer sannsynligvis av at det vokste mye ener/einer her - som omfangsrike busker eller små trær med sylskarpe nåler og små bær.

Den første kjente aktiviteten på Enerhaugen kan spores tilbake til 1240-årene da kong Håkon Håkonsson anla et borg-anlegg på stedet. Høydens dominans i landskapet ga beliggenheten en strategisk fordel. Fjorden strakte seg på den tiden helt inn til haugens fot.

Området ble liggende under ulike løkke-eiendommer og lå et stykke utenfor den byen Christian IV anla fra 1624. Bosettingen på Enerhaugen begynte på 1690-tallet. Den gang tilhørte området Oslo Ladegård som hadde husmannsplassen Ulvebråten med et fåtall hytter på stedet. Ladegården solgte Ulvebråten til en eiendomsutbygger som delte opp eiendommen i parseller. Stykkene ble solgt videre til andre utbyggere og bosettingen på Enerhaugen begynte. Små hus kom opp. I 1815 ble hele området kjøpt opp av byens rikeste mann på den tiden, handelsmannen Jørgen Young. Han satte i gang stor byggevirksomhet på haugen. Enerhaugen ble raskt befolket. Her fant arbeidsfolk rimelig byggegrunn og mulighet for å bygge enkle hus i treverk - utenfor byen med sin murtvang. I 1840 var det registrert over 1 200 mennesker som hadde bosatt seg her. Bebyggelsen besto av enetasjes og halvannenetasjes laftede hus eller hus i murt bindingsverk. Mange hus hadde bare et rom og kjøkken. Var det fire rom, bodde det som regel en familie på hvert rom, mens kjøkkenet var felles.

Omring 1850 hadde haugens utbygging funnet sin form. Da hadde man en bebyggelse som strakte seg vestover fra Smedgata og over haugens topp, avgrenset av Sørligata i vest og langs Enerhauggata med dens kronglete løp i sør. På få år vokste det frem en hel forstad. Fra 1850-årene kom det en rekke offentlige tiltak. Enerhaugen fikk bedre kommunale tjenes-

ter og bedre hygieniske forhold. I Grønlandsleiret, rett under Enerhaugen, bygget kommunen skole, kirke og brannstasjon. Myndighetene fant det også påkrevet å legge området inn under byens politi. Fattigdom, drikkfeldighet og forbrytelser i området var et problem også for byens folkevalgte og menighetene. De smale krokete gatene ble gjort farbare.

Først da forstaden ble innlemmet i Christiania by i 1859 kom anlegg av vann- og kloakkledninger. Haugen fikk da også sine egne vannposter, før måtte vann bæres fra Vaterland eller Galgeberg. Forholdene endret seg noe til det bedre etterhvert, men innlagt vann fikk de mange småhusene aldri.

Gatenavn

På et kart kan området Enerhaugen ses på som en trekant med avrundede kanter. I 1896 var det 113 hus på Enerhaugen. Tidligere gikk de smale gatene på kryss og tvers inne i trekanten med Enerhaugplassen i sørøst som en møteplass for mange av gatene. Gatenavn som Langleiken, Stupinngata, Johannesgata og Flisberget er gatenavn fra gamle Enerhaugen som i dag er borte. Smedgata, Sørligata, Enerhauggata og Enerhaugplassen (betydelig mindre enn før) eksisterer ennå etter saneringen på Enerhaugen fra 1960.

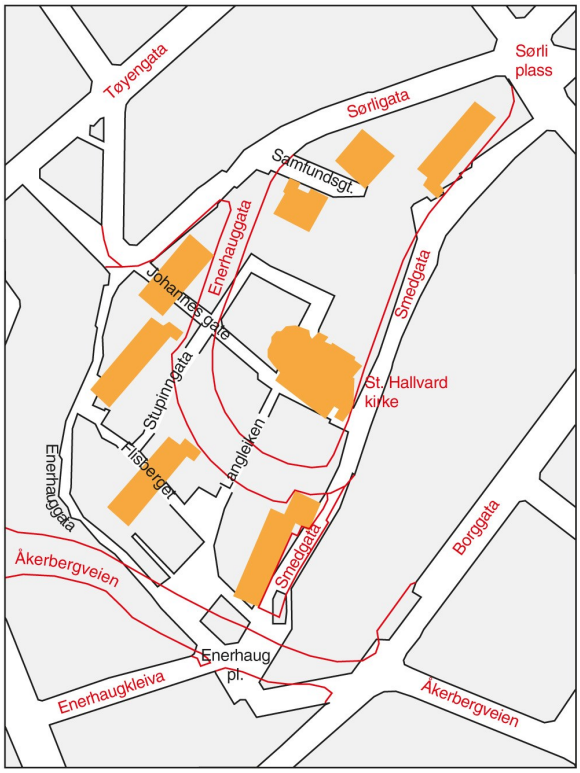

Kart fra Oslo Byleksikon 5.utgave.

Institusjoner og næringsvirksomhet.

«Barneasylet» (oppholdsinstitusjon) for mindreårige barn (foreldreløse barn) ble opprettet for private midler i 1843. Bygget benyttes fortsatt, nå som barnehage med adresse Sørligata 4 - Enerhaugen Barnehage. (Se nærmere omtale i Historiebrev 3/2022).

Leseselskapet Enerhaugen Samfunn. En viktig filantrop på Enerhaugen var omgangsskolelærer Theophilus Enersen. Han etablerte blant annet en skole i Johannesgaten 11 omkring 1840 og i 1842 leseselskapet Enerhaugen Samfund. Etterhvert over-

Barneasylet på Enerhaugen, Sørligata 4. Foto: Karin Arnesen.

tok kapellan Honoratus Halling administrasjonen av selskapet. Han fikk også oppført et eget forsamlingshus for leseselskapet. I tillegg opprettet han en trygdekasse, bank, forsikringsselskap og en folkeboksamling. I 1850 stiftet han Norges første arbeidersamfunn - «Enerhaugen Samfunn».

Enerhaugen Folkebad. Folketallet steg jevnt i området siste halvdel av 1800-tallet og fremover på 1900-tallet. Mange bodde trangt, hadde tøffe jobber og de sanitære forholdene var enkle. I 1891 oppførte derfor kommunen et «10-øres Folkebad» på Enerhaugen. Det offentlige badet lå på den tidligere Enerhaugplassen. Det lille badet hadde to innganger - en for kvinner og en for menn - og billettrommet lå i midten med en billettluke til hver side. Bygget ble revet i forbindelse med saneringen. Det var et sentralt bad for store deler av befolkningen på Tøyen, Enerhaugen og Grønland.

Kneippbrødfabrikken A/S i Smedgata 49. Fabrikken ble etablert i 1910. Nå tjener bygget som legesenter og helsekontor med navnet «Enerhaugen Helsehus». (Se nærmere omtale i Historiebrev 3/2022).

Villa Enerhaugen i Smedgata 30. Bygget ble oppført i 1927 for Grønland menighet som etablerte «Grønland gamlehjem» med 75 enkeltrom. Nå benyttes bygget som sykehjem med 30 plasser for yngre mennesker med demens.

Fontana Mineralvannfabrikk i Sørligata 8. Her i en fire- og femetasjes fabrikkbygning, oppført i 1938, lå blant annet Fontana Mineralvannfabrikk til den flyttet til Maridalsveien. Bygget inneholder nå blant annet et treningssenter.

St. Halvard kirke og kloster. Kirkeanlegget er et signalbygg i Enerhauggata. Det er en menighetskirke for Norges største katolske menighet, og ble bygget i 1966 med et fransiskanerkloster. Et tilbygg ble oppført i 1993 med menighetssal og kontorer for Fransiskushjelpen. St. Halvard kirke og kloster er et kulturminne som ble fredet i 2012.

Gartnerløkka og Urtegata 50. I et bratt terreng mellom Sørligata på Enerhaugen og Urtegata på Tøyen ligger parken Gartnerkløkka. Parken ble anlagt i 1985 på kommunal grunn og er regulert til friområde. I parken står Urtegata 50, et lavt murhus fra 1820, som en tid tilhørte gartner Johan Siebke som ledet anlegget av Botanisk hage. Huset brukes nå av SAFIR (Senter for Frivillig Innsats i Rusfeltet) og drives av Kirkens bymisjon.

Kilder: Wikipedia. Oslo byleksikon,Lokalhistoriewiki, Norsk Folkemuseum.

Kneippbrødfabrikken. Foto: Karin Arnesen.

Trikk med reklame for Fontanas Krysto-brus.

Foto: Oslo Byarkiv.

Parken Gartnerløkka, mellom Grønland og Enerhaugen sett fra Sørligata. Foto: Helge Høifødt.

Et hyggelig møte; Jens Evensen og Kampen Janitsjarorkester i New York 1984.

Av: Terje Knudsen

Et spesielt, og meget hyggelig møte fant sted i New York under New York Marathon i 1984. Kampen Janitsjarorkester var på tur i metropolen og spilte bl. annet i den grandiose resepsjonen i FN-bygningen på markeringen av FN-dagen 26.oktober. Senere i uka spilte orkesteret i Lincoln senter med et par tilhørere i en lunsj-konsert, og desto fler da orkesteret spilte langs løypa nær Central Park og innkomsten. Grete Waitz vant (selvfølgelig) og vi feiret løpedronningen med å spille «Isn't She Lovely» da hun passerte oss som første kvinne like før mål. Det spesielle var at ikke mange herreløpere passerte oss før Grete kom!

Det var ved innkomsten at vi Kampegutta traff havrettsminister Jens Evensen. Han fikk låne en Kampelue og ble behørig avbildet. Jeg minnes at han spilte trekkspill ved denne anledningen, men det er mulig at hukommelsen spiller meg et puss – som det heter.

Foreldrene til Jens Evensen bygde opp en pølsefabrikk og matvarefirma på Grønland, og Jens vokste opp i Grønlandsleiret 23.

Jens Evensen i Central Park 1984. Foto: ukjent.

TØYENS FLINKE NARR...

Fra Facebook-gruppen: Tigerstaden og andre Oslo-historier.

Av: Line Lysklætt

Illustrasjon: Ticknal Life.

Grevinnen trakk pusten dypt og holdt seg godt fast i rokokko kommoden, mens Ole plantet den ene foten i samme møbel og trakk hardt i korsettbåndene for å gjøre midjen så smal som mulig. Damen skulle jo på ball, og hvis hun fikk problemer med pusten var det bare å vifte seg heftig, eller moteriktig dåne en smule, med en hanskekledd hånd til pannen...

Nei, beklager, jeg vet faktisk ikke hva slags oppgaver Ole hadde som privat kammertjener for grevinne Hedvig Elisabeth von Platen, gift med Riksstattholder grev Baltzar von Platen i Christiania i slutten av 1820-årene. – Du vet han surmaga svenske fyren som ga ordre til Torvslaget på 17. mai i 1829 – mot selveste Wergeland!

Men jeg vet at Ole Arnesen kom som nykonfirmert til byen fra Hallingdal og ble løpegutt hos greven, før grevinna utviste stor interesse for gutten og oppgraderte han. Han måtte derfor gå i silkebenklær og lakksko, enten han var i tjeneste eller hadde fri, og folk på østkanten kalte han ganske snart Ola Narr.

Navn i nabolaget: Sars' gate

Av: Tor Kubberud

Gaten et oppkalt etter professor Michael Sars. Han var en marinbiolog og professor i zoologi, regnet som den største zoolog som Norge har fostret. Gaten løper fra Finnmarksgata, forbi Lakkegata skole, langs vestsiden av Botanisk hage, ned til Jens Bjelkes gate. I den øverste delen ligger boligkompleksene Tøye

Sars' gate. Foto: Google maps.

hus og Engelsborg. I Engelsborg borettslag ble TV-serien «Borettslaget», spilt inn og vist fra fra 2006, med Roy Narvestad i «Tertitten borettslag» som vaktmester. I den nederste delen av Sars´gate ligger tre av de såkalte «Gråbeinsgårdene».

Nedenfor Lakkegata skole, ut mot Lakkegata, ligger en bygning som ble etablert som Sarsgaten skole. Det var en skole for ånds- og kroppssvake elever, dvs. de som hadde lærevansker. Skolen hadde et ganske utleverende kallenavn - så stygt at vi ikke trenger å rippe opp i det. I dag vil vi kanskje benytte betegnelsen utviklingshemmede elever. Skolen ble senere kalt Tøyenhagen skole og disponert av Førsøksgymnaset fra 1976.

«Slurpen» - hvor er det ? Nedenfor Lakkegata skole, ut mot Sars`gate, ligger en mursteinsbygning som har fått kallenavnet «Slurpen».

Her var det et kommunalt felleskjøkken for skolebespisningen i området. Senere ble lokalene brukt som ungdomsklubb, film- og konsertlokale.

Slurpen er i dag et kulturhus som holder åpent for utlån av lokaler til bydelens innbyggere, bedrifter og organisasjoner. Et svært skilt med navnet i stor skrift står på på veggen av huset ut mot Sars´gate.

I 1950-årene ble det etablert et omfattende tilbud til ungdommer i mange bydeler i Oslo - Ungdomsklubber. «Vår» ungdomsklubb lå i lokalene til Slurpen. Det var populært. Der møttes vi om ettermiddagene for aktiviteter som bordtennis, kurong-spill, filmfremvisning og musikk. Musikken fra platespilleren gikk mest i rock and roll. Det var swingdans som gjaldt, men også etterhvert jenka og twist. Det var ikke så greit for generte 14-åringe gutter å våge seg ut på dansegulvet. Da var det mer attraktivt å få følge med jentene hjem - hjem til oppgangen i blokka der de bodde.

Kilder: Oslo byleksikon, Minnetekst ved T. Kubberud.

Referat fra byvandringen «Murbyen Oslo 28.september 2022»

Bygging i mur skjøt fart i Oslo rundt 1800-tallet. Mye av denne bebyggelsen er relativt godt bevart i Oslo. Derfor inviterte EGT Historielag medlemmene til en «murbyvandring», med kunsthistoriker Bjørn Vidar Johansen fra UiO som inspirerende og kunnskapsrik guide.

En to-timers vandring startet fra Helga Helgesens plass, med utsikt mot «Smedsrudgården» i Grønlandsleiret 23. På runden stoppet vi bla. ved arbeiderboligene i Platous gate 4, «Gartnerløkka» i Urtegata, «Børneasylet» i Sørligata 4, og Sørligata 8, der Fontana Mineralvannsfabrikk lå på 1950-60-tallet. Runden ble avsluttet ved Tøyenkirken i Herslebs gate 43.

Mange interesserte følger kunsthistoriker Bjørn Vidar Johansens orientering. Foto: Sigurd Johansen.

Portnerboligene på Tøyen – bosted for min oldefar og bestemor?

Av: Terje Knudsen

Østre portstuer på Tøyen. Foto fra 2017—før Oslo kommunes oppussingsprosjekt.

Foto: Terje Knudsen.

Caltex-løkka var viktig for de fleste som vokste opp på Tøyen på 50- og 60-tallet. Også selvsagt senere, men disse to tiårene rommer min opplevelse av stedet. Livet på Caltex-løkka sammen med Ola Narr og Jonger'n (buskaset ved Ola Narr) var rimelig uregulert på den tiden. Skal komme tilbake til hvordan løkka i dag fungerer.

På Caltex-løkka spilte vi fotball, hoppet lengde og ved å låne spyd av en kamerat i klassen på Tøyen fikk jeg prøvd det også. Definitivt ble Terje K ingen Terje P. Jeg var til stede sammen med min far på Bislett da Terje Pedersen kastet spydet til verdensrekord 91,72 lange meter. Spydet fløt og fløt langs store stå. Et økende brøl derfra vekket meg og jeg så siste del av rekordkastet. Spydene måtte rekonstrueres og gjøres mindre effektive etter dette slik at kastene ikke skulle ende på tribunene i andre enden i forhold til utkaststedet.

I alle disse årene lå det to røde hus i én etasje på vår elskede Caltex-løkke. De har sadeltak og er bygd i tømmer og er panelt. De er på ca. 50 kvadratmeter – noe som var regnet for rommelig husvære på den tida de ble bygget. Jeg tenkte ikke så nøye på det, men jeg ble fortalt at min oldefar Ole Emil Larsen (f. 1868) som var gartner i Botanisk hage bodde der i en periode sammen med sin datter – min bestemor Olga Josefine Victoria Larsen (f.1890). Tror det var min inngiftede onkel Knut som fortalte dette. Min far nevnte meget sjeldent sin familie selv om også han var vokst opp på Tøyen og gikk som meg på Tøyen

Portstuer for Tøyen hovedgård i Tøyenparken, langs det som var Heibergs gate, sett fra Økernveien mars 1939. Foto: Fritz Holland/Oslo Museum.

skole.

De to trebygningene er de østre portstuene for Tøyen hovedgård. Magistratpresident og bergassessor Wilhelm Friedrich Willemsen kjøpte Tøyen hovedgård i 1773 og eide den til sin død i 1792. Willemsen var en av Carl von Linnés norske elever i Uppsala i 1754, bare 14 år gammel. På Willemsens tid ledet utkjørselen fra tunet på gården til en allé av almetrær, i retning av portnerstuene i øst. Disse portnerstuene ble trolig oppført av Willemsen. De ble kalt «Almestuene» og tjente som bolig for arbeiderne i Botanisk hage på 1800-tallet. Portnerstuene i Blytts gate i vest – «Rognestuene» - ble derimot bygd rundt 1820 og er blant de aller første bygningene universitetet oppførte. Også disse portnerstuene har vært bebodd. På et kart fra 1836 er det notert i kanten at noen av gårdens husmenn bodde her. Gården har også hatt portnerstuer i sør. Den lå i retning Grønland og kan anes på gamle kart. Lenge må den ha vært en viktig innfallsport til gården fra sør. Etter at universitetet solgte store deler av eiendommen i 1865, forsvant de søndre portnerstuene og alléen som førte fra denne opp til Tøyen hovedgård.

Skrevet om de østre portstuene av Mona Larsen i

Kampenkalenderen 1995:

«Den ene portstua har hatt sin familie i tretti år, men den andre feirer ti-års jubileum med sin i år. Ekteparet Grete og Terje Haagaas har ikke angret på at de i 1985 flyttet fra en stor, sentral byleilighet til landliv i Økernveien. De bor ikke aleine – eiendommen gir også rom til sju høner, en hane og to katter. Hønene er ikke som vanlige høner – de kan fly. Flere av dem flakset over til nærliggende grøntområder før de fikk bur med tak. Etter det slipper familien å dra på hønsejakt i parken».

E.A. Espelid: Parti fra portnerstuene—Tøien. Ensjøveien.

I dag er det nytt liv i portnerstuene. Oslo kommune bevilget penger til å pusse dem opp. Boligbygg har fått en ekstrabevilgning fra byrådet på åtte millioner til formålet, slik at de kan bli brukt av idrettsklubbene ved Caltexløkka og bli til varmestue med serveringsmuligheter og garderober for de som trener og spiller på løkka.

Når portnerboligene ble pusset opp løftet Boligbygg også fram noe av husenes historie ved å male tak og vegger innvendig i de eldste fargene man kunne finne tilbake til, og bevare en flott tapet fra tiden omkring første verdenskrig bak en glassvegg.

Min interesse for portnerstuene på Caltexløkka ble pirret av at det eneste arvegods som min far arvet etter sin mor (som bodde i samme leilighet som jeg senere vokste opp i), var et bilde av E. A. Espelid: «Parti fra portnerstuene på Tøien - Ensjøveien». Bildet henger nå å æresplass i stua – til minne om fjerne generasjoner.

Dersom lesere av Historiebrevet kjenner/har info om adressen til østre portnerstuer på Tøyen rundt 1890-1910 så er undertegnede interessert.

Kilder: Kampen historielag v/Mona Larsen, Liv Borgen: Botanisk hage 1814-2014, Dagsavisen, Wikipedia.

Vårt historielag Enerhaugen, Grønland og Tøyen ønsker flere medlemmer!

I øyeblikket er vi over 150 medlemmer og voksende. Til flere medlemmer vi får—jo fler informasjoner og kunnskap spres til våre omgivelser!

Medlemmer; ta tak og rekrutter medlemmer hos familie, naboer, kollegaer, venner og uvenner!

ENERHAUGEN, GRØNLAND & TØYEN HISTORIELAG

FORELSKA I ET DÅRLIG RYKTE...

Mimring fra 12. etasje på Enerhaugen

Fra Facebook-gruppen: Tigerstaden og andre Oslo-historier.

Av: Terje Børjesson

Det er bare Trude og et par andre jenter jeg kjenner som kunne finne på å komme med en sånn uttalelse om noe eller noen. Men så dukket det jaggu opp én til. Ei fra høyblokkene på Enerhaugen. Jo jøss... jeg bare elsker jenter som gir blaffen i hva menigmann og alle andre sier og mener, og forelsker seg i et dårlig rykte... enten det gjelder 15 etasjes høyhus på Enerhaugen eller asfaltramp.

Foto: Underskog.no

Faen, tenker jeg. 1965 – jeg kunne sette en diger, rød ring rundt det årstallet. For... det blei mildest talt et begivenhetsrikt årstall – Per Borten ble statsminister på høstparten, og det tar enda fire år før han poserer for Dagbladfotografen med en diger sigar, bare iført underbuksa heime på tunet i Sør-Trøndelag, Rolling Stones lander på Fornebu, Aksel Sandemose dør, men janteloven lever videre i beste velgående, jeg får med meg Liselotte inn på soverommet, men det er en helt annen historie... og Roffen og mora hans flytter inn i 12. etasje i en av høyblokkene på Enerhaugen. Byens mest utskjelte allerede før flyttebilen hadde fått dratt i gang krabbegiret og slitt seg oppover bakken i Sørligata.

For de gamle trehusene som lå der, tilsynelatende dyllisk og vakkert, måtte vike plassen i den prekære boligmangelen som rådde i hovedstaden. I 1947 vedtok et enstemmig bystyre at Enerhaugen skulle saneres... mot én stemme. Åssa begynte altså OBOS å rive de gamle pittoreske, men ganske så slitne trehusene. Og med det, forsvant også de gamle smågatene, Langleiken, Stupinngata, Johannesgata og Flisberget.

Og omtrent samtidig med at Leif Juster opplever det triste at revyteater hans "Edderkoppen" blir slått konkurs, flytter altså Roffen og mora hans inn i blokka på Enerhaugen, og begynner livene sine der.

Men nesten det fineste med 1965 – ja, bortsett fra det med Liselotte altså, var Rubber Soul. Og du har ikke opplevd «Girl» skikkelig før du har stått i 12. etasje på Enerhaugen en desemberkveld, kanskje med et par pils innabords, og titta utover Oslogryta som vinterfunkler i førjulstida – det var magisk allerede den gangen.

«Det er bare ett sted som er et virkelig hjem. Og det er der hvor et menneske føler seg helt trygg», skreiv Peter Egge i «Inne i fjordene».

(Foto: Underskog.no)

Tipper du—eller prøver vinnersjansene i Lotto?

I fjor fikk vi nesten 3000 kroner fra Norsk Tipping fordi noen av dere har ført opp historielaget som mottaker av grasrotmidler.

Dette er vi veldig takknemlige for!

Bokomtale: «Jeg kan høre en melodi— om noen musikere i Auschwitz og andre holocaustskjebner.

Commentum, Forlagshuset Vest AS 2022.

Forfatter: Jørn-Kr. Jørgensen

Av: Terje Knudsen

En CD med musikkstykket «Tristesse» av Chopin ga inspirasjon til fortellingen om nordmenn som spilte i fangeorkestrene i Auschwitz- Birkenau, om kvinneorkesteret og om flere andre forhold knyttet til konsentrasjonsleirkomplekset i Polen. Temaet i boken var litt kjent for meg fra før – da jeg for mange år siden leste trompeteren og jøden Herman Sachnowitz sin rørende bok «Det angår også deg.»

Jødenes skjebner under krigen kan fysisk ses og føles gjennom snublesteiner. Det er 670 snublesteiner i Norge, hvorav 393 i Oslo. Innen vårt område er det ca. 53 snublesteinerfordelt på Jens Bjelkes gate, Kjølberggata, Lakkegata, Brugata, Sigurds gate (nr. 5) og Heimdalsgata

Dette er en bok vi vanligvis ikke omtaler i EGT sine kanaler til medlemmene, men Jørn-Kr. Jørgensen har vært redaktør for historielagets Historiebrev i flere år, og er fortsatt redaktør for vårt årlige Historiesus. Boken rørte meg på mange plan. Den krever sin leser og burde være obligatorisk lesning for ungdom (- og til påminnelse for de på min alder). Jødenes bakgrunn i Norge, nazistenes jødehat, forholdene i konsentrasjonsleirene blir behandlet i boken. Spesifikt får vi innsyn i det bisarre innslaget i livet i leirene som kvinne- og mannsorkestrene representerte. Forfatteren har på en oversiktlig og lesbar måte gitt en kortfattet, men samlet oversikt over jødenes skjebne før, under og delvis etter krigen.

Ved Sigurds gate 5 er det plassert snublesteiner til minne om Moses Martin Bergmann, Ruth Bergmann, David Bergmann og Else Marie Bergmann. Tilfeldighetene gjør at i samme gård bodde Rolf Letting som var dirigent og en av stifterne av Kampen Janitsjarorkester. Han var utdannet typograf og ble arrestert i 1943 og til slutt plassert på Grini for trykking av ulovlige aviser. Rolf ble raskt involvert i musikkaktivitetene på Grini og var visedirigent og arrangør i det som fikk navnet Grini Janitsjarorkester. Her er ringen sluttet. Griniorkesteret var det norske motstykket til fangeorkestrene i Auschwitz. Kanskje kommer det en historie om dette orkesteret senere i Historiebrev eller Historiesus.

HISTORIESUS

Enerhaugen, Grønland og Tøyen Historielag

Minner om at et nytt nummer av historielagets magasin Historiesus utgave 2022— Årgang 3, snart vil bli sendt til medlemmene. I Løssalg koster magasinet kr. 75,-, men er gratis for våre medlemmer. Kjøp ekstra eksemplarer som julegaver!

Vår Dag!

Enerhaugen, Grønland og Tøyen historielag arrangerte «Vår Dag» på Tøyen Torg lørdag 24.september.

Av: Karin Arnesen/Terje Knudsen

VÅR DAG for historielaget i forbindelse med Frivillighetens år, 2022 ble holdt på Tøyen Torg lørdag 24.september. Masse hyggelig mennesker var innom og ungene koste seg med klinkekuler, hesteskokasting, quiz og selvsagt litt søtt på pinne. De voksne tittet på fotoutstillingen og drakk kaffe. Det ble også 12 nye medlemmer til historielaget! Dette er en fin måte for historielaget å markere seg i nærområdet. Flere besøkende på standen hadde ikke hørt om EGT historielag tidligere, og dette betyr at vi planlegger flere slike aktiviteter senere. Fotoutstillingen «Ung på Enerhaugen» vekket mye interesse – både fra unge og gamle.

Barneleker under kyndig veiledning var populært! Fra venstre sekretær Marte M. Ofstad til venstre og Ingrid fra Deichman til høyre. Foto: Terje Knudsen.

Mange meget interesserte besøkende på standen. Fra venstre sekretær Marte M. Ofstad, medlem Rita Lock Nilsen og medlem Arne Kristiansen. Foto: Terje Knudsen.

Fotogruppas Harald M. Karlsen og Sigurd Johansens bilder fra Enerhaugen var godt besøkt. Bak Harald M. Karlsen.

Foto: Karin Arnesen.

Selv kjendiser fra NRK fant veien til standen!Fra venstre nestleder Karin Arnesen, Kai-Samuel Vigardt og medlem Arne Kristiansen . Foto: Karin Arnesen.

ENERHAUGEN, GRØNLAND OG TØYEN HISTORIELAG

Postadresse: Grønland 28, 0188 Oslo

E-post: egt.historielag@gmail.com

Org.nr,: 924 634 766

Bankkonto: 1813 31 32690

Vipps: 611188

Nettside: https://egt-historielag.no/ **Facebook**: https://www.facebook.com/EGTHistorie